

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Кафедра історії та політичної теорії

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Завідувач кафедри

Первий Г.Л.

«30» серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Цивілізаційні процеси в українському суспільстві»

Галузь знань	18 Виробництво та технології
Спеціальність	183 Технології захисту навколишнього середовища
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма	«Технології захисту навколишнього середовища»
Статус	обов'язкова
Загальний обсяг	3 кредити ЄКТС (90 годин)
Форма підсумкового контролю	диференційний залік
Термін викладання	1-й семестр, 1 чверть
Мова викладання	українська

Викладачка: доц. Шевченко Марія Володимирівна

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

Дніпро
НТУ «ДП»
2024

Робоча програма навчальної дисципліни **«Цивілізаційні процеси в українському суспільстві»** для бакалаврів освітньо-професійної програми «Технології захисту навколишнього середовища» спеціальності 183 Технології захисту навколишнього середовища/ Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка», каф. історії та політичної теорії – Д.: НТУ «ДП», 2024. – 13 с.

Розробниця:

Шевченко Марія Володимирівна - кандидатка історичних наук, доцентка кафедри історії та політичної теорії.

Робоча програма регламентує:

- мету дисципліни;
- дисциплінарні результати навчання, сформовані на основі трансформації очікуваних результатів навчання освітньої програми;
- базові дисципліни;
- обсяг і розподіл за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять;
- програму дисципліни (тематичний план за видами навчальних занять);
- алгоритм оцінювання рівня досягнення дисциплінарних результатів навчання (шкали, засоби, процедури та критерії оцінювання);
- інструменти, обладнання та програмне забезпечення;
- рекомендовані джерела інформації.

Робоча програма призначена для реалізації компетентнісного підходу під час планування освітнього процесу, викладання дисципліни, підготовки студентів до контрольних заходів, контролю провадження освітньої діяльності, внутрішнього та зовнішнього контролю забезпечення якості вищої освіти, акредитації освітніх програм у межах спеціальності.

Погоджено рішенням науково-методичної комісії спеціальності 183 Технології захисту навколишнього середовища (протокол № 10 від 30.08.2024 р.).

ЗМІСТ

1 МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
2 ОЧІКУВАНІ ДИСЦИПЛІНАРНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ.....	4
3 БАЗОВІ ДИСЦИПЛІНИ.....	5
4 ОБСЯГ І РОЗПОДІЛ ЗА ФОРМАМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ТА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ	5
5 ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ ЗА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ.....	5
6 ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ.....	6
6.1 Шкали.....	6
6.2 Засоби та процедури	7
6.3 Критерії	8
7 ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	11
8 РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ.....	11

1 МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

В освітньо-професійній програмі «Технології захисту навколишнього середовища» спеціальності 183 Технології захисту навколишнього середовища здійснено розподіл програмних результатів навчання (ПРН) за організаційними формами освітнього процесу. Зокрема, до дисципліни 32 «Цивілізаційні процеси в українському суспільстві» віднесено такий результат навчання:

ПР01	Знати сучасні теорії, підходи, принципи екологічної політики, фундаментальні положення з біології, хімії, фізики, математики, біотехнології та фахових і прикладних інженерно-технологічних дисциплін для моделювання та вирішення конкретних природоохоронних задач у виробничій сфері
------	---

Мета дисципліни – формування громадянської позиції студента як члена суспільства, який усвідомлює його головні цінності та досягнення, докладає зусиль до їх примноження і сталого розвитку.

Реалізація мети вимагає трансформації програмних результатів навчання в дисциплінарні та адекватний відбір змісту навчальної дисципліни за цим критерієм.

2 ОЧІКУВАНІ ДИСЦИПЛІНАРНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Шифр ПРН	Дисциплінарні результати навчання (ДРН)	
	шифр ДРН	зміст
ПР01	ПР01.1-32	Знати поняття та класифікацію цивілізацій, виявляти особливості суспільних процесів в них
	ПР01.2-32	Знати основні події і закономірності у становленні сучасного суспільства
	ПР01.3-32	Вміти аналізувати соціальну структуру українського суспільства
	ПР01.4-32	Розуміти особливості демографічного та соціально-економічного розвитку українського суспільства
	ПР01.5-32	Розуміти сутність політичних процесів в українському суспільстві.
	ПР01.6-32	Усвідомлювати базові цінності і досягнення сучасного суспільства, вміти користуватись ними для продовження освіти, самоосвіти та практичної реалізації у професійній діяльності
	ПР01.7-32	Знати етнокультурні тенденції в сучасній Україні
	ПР01.8-32	Мати уявлення про глобалізаційні процеси та їх вплив на розвиток сучасної людини
	ПР01.9-32	Розуміти основні принципи екологічної стійкості та їх взаємовпливи із способом життя людини

3 БАЗОВІ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна викладається в 1-му семестрі відповідно до навчального плану, тому додаткових вимог до базових дисциплін не встановлюється. Міждисциплінарні зв'язки: вивчення курсу ґрунтується на знаннях, отриманих з попередньо вивчених дисциплін у закладах середньої освіти.

4 ОБСЯГ І РОЗПОДІЛ ЗА ФОРМАМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ТА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

Вид навчальних занять	Обсяг, години	Розподіл за формами навчання, години			
		денна		заочна	
		аудиторні заняття	самостійна робота	аудиторні заняття	самостійна робота
лекційні	60	21	39	6	84
практичні	-	-	-	-	-
лабораторні	-	-	-	-	-
семінари	30	14	16	-	-
РАЗОМ	90	35	55	6	84

5 ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ ЗА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

Шифри ДРН	Види та тематика навчальних занять	Обсяг складових, години
	ЛЕКЦІЇ	60
ПР01.1-32	1. Вступ. Поняття цивілізації та суспільних процесів. Основні теорії цивілізаційного розвитку. Вплив природного середовища на формування цивілізацій. Типологія цивілізацій: локальні та глобальні моделі. Методологія дослідження суспільних процесів	8
ПР01.2-32	2. Становлення сучасного суспільства. Етапи соціально-економічної еволюції України. Індустріалізація та урбанізація. Вплив науково-технічного прогресу на суспільні трансформації. Постіндустріальне та інформаційне суспільство	10
ПР01.3-32	3. Соціальна структура українського суспільства. Основні соціальні групи та стратифікація. Динаміка середнього класу в Україні. Проблеми соціальної мобільності. Роль освіти та професійної кваліфікації у соціальній структурі	8
ПР01.4-32	4. Демографічний та соціально-економічний розвиток українського суспільства. Демографічні зміни та проблеми старіння населення. Трудова	8

Шифри ДРН	Види та тематика навчальних занять	Обсяг складових, години
	міграція та її вплив на економіку. Соціальні виклики та рівень життя населення. Основні тенденції ринку праці в Україні	
ПР01.5-32	5. Політичні процеси в українському суспільстві. Розвиток політичної системи незалежної України. Вибірчі процеси та політичні партії. Вплив громадянського суспільства на політичні рішення. Проблеми політичної стабільності та реформи	8
ПР01.6-32	6. Формування громадянського суспільства та забезпечення прав і свобод людини і громадянина. Поняття громадянського суспільства та його інституції. Еволюція прав і свобод в Україні. Роль міжнародних організацій у забезпеченні прав людини. Волонтерський рух та активізм в Україні	10
ПР01.7-32	7. Етнокультурні тенденції в сучасній Україні. Етнічний склад населення та міжетнічні відносини. Збереження культурної спадщини та розвиток національної ідентичності. Мовна політика та її суспільний вплив. Глобалізація та виклики для української культури	8
	СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ	30
ПР01.8-32	1. Глобалізаційні процеси та їх вплив на розвиток сучасної людини	6
ПР01.4-32	2. Міграційні процеси в сучасній Україні	6
ПР01.6-32	3. Соціальні та громадянські компетенції людини і громадянина	6
ПР01.6-32	4. Уміння вчитися впродовж життя	6
ПР01.9-32	5. Екологічна грамотність та здоровий спосіб життя	6
	РАЗОМ	90

6 ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Сертифікація досягнень студентів здійснюється за допомогою прозорих процедур, що ґрунтуються на об'єктивних критеріях відповідно до «Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти».

Досягнутий рівень компетентностей відносно очікуваних, що ідентифікований під час контрольних заходів, відображає реальний результат навчання студента за дисципліною.

6.1 Шкали

Оцінювання навчальних досягнень студентів НТУ «ДП» здійснюється за рейтинговою (100-бальною) та інституційною шкалами. Остання необхідна (за офіційною відсутністю національної шкали) для конвертації (переведення) оцінок мобільних студентів.

Шкали оцінювання навчальних досягнень студентів НТУ «ДП»

Рейтингова	Інституційна
90...100	відмінно / Excellent
74...89	добре / Good
60...73	задовільно / Satisfactory
0...59	незадовільно / Fail

Кредити навчальної дисципліни зараховується, якщо студент отримав підсумкову оцінку не менше 60-ти балів. Нижча оцінка вважається академічною заборгованістю, що підлягає ліквідації.

6.2 Засоби та процедури

Зміст засобів діагностики спрямовано на контроль рівня сформованості знань, умінь/навичок, комунікації, відповідальності і автономії студента за вимогами НРК до 6-го кваліфікаційного рівня під час демонстрації регламентованих робочою програмою результатів навчання.

Студент під час контрольних заходів має виконувати завдання, орієнтовані виключно на демонстрацію дисциплінарних результатів навчання (розділ 2).

Засоби діагностики, що надаються студентам під час контрольних заходів у вигляді завдань для поточного та підсумкового контролю, формуються шляхом конкретизації вихідних даних та способу демонстрації дисциплінарних результатів навчання.

Засоби діагностики (контрольні завдання) для поточного та підсумкового контролю дисципліни затверджуються кафедрою.

Види засобів діагностики та процедур оцінювання для поточного та підсумкового контролю дисципліни подано нижче.

Засоби діагностики та процедури оцінювання

ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ			ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ	
навчальне заняття	засоби діагностики	процедури	засоби діагностики	процедури
лекції	контрольні завдання за кожною темою	виконання завдання під час лекцій	комплексна контрольна робота (ККР)	визначення середньозваженого результату поточних контролів;
семінари	індивідуальне завдання	виконання завдань під час самостійної роботи		виконання ККР під час заліку за бажанням студента

Під час поточного контролю лекційні заняття оцінюються шляхом визначення якості виконання контрольних конкретизованих завдань. Семінарські заняття оцінюються якістю виконання індивідуального завдання та його презентації.

Якщо зміст певного виду занять підпорядковано декільком складовим опису кваліфікаційного рівня за НРК, то інтегральне значення оцінки може визначатися з урахуванням вагових коефіцієнтів, що встановлюються викладачем.

За наявності рівня результатів поточних контролів з усіх видів навчальних занять не менше 60 балів, підсумковий контроль здійснюється без участі студента шляхом визначення середньозваженого значення поточних оцінок.

Незалежно від результатів поточного контролю кожен студент під час заліку має право виконувати ККР, яка містить завдання, що охоплюють ключові дисциплінарні результати навчання.

Кількість конкретизованих завдань ККР повинна відповідати відведеному часу на виконання. Кількість варіантів ККР має забезпечити індивідуалізацію завдання.

Значення оцінки за виконання ККР визначається середньою оцінкою складових (конкретизованих завдань) і є остаточним.

Інтегральне значення оцінки виконання ККР може визначатися з урахуванням вагових коефіцієнтів, що встановлюються кафедрою для кожної складової опису кваліфікаційного рівня НРК.

6.3 Критерії

Реальні результати навчання студента ідентифікуються та вимірюються відносно очікуваних під час контрольних заходів за допомогою критеріїв, що описують дії студента для демонстрації досягнення результатів навчання.

Для оцінювання виконання контрольних завдань під час поточного контролю лекційних і семінарських занять в якості критерія використовується коефіцієнт засвоєння, який автоматично адаптує показник оцінки до рейтингової шкали:

$$O_i = 100 a/m,$$

де a – число правильних відповідей або виконаних суттєвих операцій відповідно до еталону рішення; m – загальна кількість запитань або суттєвих операцій еталону.

Індивідуальні завдання та комплексні контрольні роботи оцінюються експертно за допомогою критеріїв, що характеризують співвідношення вимог до рівня компетентностей і показників оцінки за рейтинговою шкалою.

Зміст критеріїв спирається на компетентнісні характеристики, визначені НРК для бакалаврського рівня вищої освіти (подано нижче).

Загальні критерії досягнення результатів навчання для 6-го кваліфікаційного рівня за НРК

Опис кваліфікаційного рівня	Вимоги до знань, умінь/навичок, комунікації, відповідальності і автономії	Показник оцінки
Знання		
♦ концептуальні наукові та практичні знання, критичне осмислення теорій, принципів, методів і понять у сфері професійної діяльності та/або навчання	Відповідь відмінна – правильна, обґрунтована, осмислена. Характеризує наявність: - концептуальних знань; - високого ступеню володіння станом питання; - критичного осмислення основних теорій, принципів, методів і понять у навчанні та професійній діяльності	95-100
	Відповідь містить негрубі помилки або описки	90-94
	Відповідь правильна, але має певні неточності	85-89
	Відповідь правильна, але має певні неточності й недостатньо обґрунтована	80-84
	Відповідь правильна, але має певні неточності, недостатньо обґрунтована та осмислена	74-79
	Відповідь фрагментарна	70-73
	Відповідь демонструє нечіткі уявлення студента про об'єкт вивчення	65-69
	Рівень знань мінімально задовільний	60-64
	Рівень знань незадовільний	<60
Уміння/навички		
♦ поглиблені	Відповідь характеризує уміння:	95-100

Опис кваліфікаційного рівня	Вимоги до знань, умінь/навичок, комунікації, відповідальності і автономії	Показник оцінки
когнітивні та практичні уміння/навички, майстерність та інноваційність на рівні, необхідному для розв'язання складних спеціалізованих задач і практичних проблем у сфері професійної діяльності або навчання	- виявляти проблеми; - формулювати гіпотези; - розв'язувати проблеми; - обирати адекватні методи та інструментальні засоби; - збирати та логічно й зрозуміло інтерпретувати інформацію; - використовувати інноваційні підходи до розв'язання завдання	
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності з негрубими помилками	90-94
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації однієї вимоги	85-89
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації двох вимог	80-84
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації трьох вимог	74-79
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації чотирьох вимог	70-73
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності при виконанні завдань за зразком	65-69
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання при виконанні завдань за зразком, але з неточностями	60-64
	рівень умінь/навичок незадовільний	<60
Комунікація		
♦ донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень, власного досвіду та аргументації; ♦ збір, інтерпретація та застосування даних; ♦ спілкування з професійних питань, у тому числі іноземною мовою, усно та письмово	Вільне володіння проблематикою галузі. Зрозумілість відповіді (доповіді). Мова: - правильна; - чиста; - ясна; - точна; - логічна; - виразна; - лаконічна. Комунікаційна стратегія: - послідовний і несуперечливий розвиток думки; - наявність логічних власних суджень; - доречна аргументації та її відповідність відстоюваним положенням; - правильна структура відповіді (доповіді); - правильність відповідей на запитання; - доречна техніка відповідей на запитання; - здатність робити висновки та формулювати	95-100

Опис кваліфікаційного рівня	Вимоги до знань, умінь/навичок, комунікації, відповідальності і автономії	Показник оцінки
	пропозиції	
	Достатнє володіння проблематикою галузі з незначними хибами. Достатня зрозумілість відповіді (доповіді) з незначними хибами. Доречна комунікаційна стратегія з незначними хибами	90-94
	Добре володіння проблематикою галузі. Добра зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано три вимоги)	85-89
	Добре володіння проблематикою галузі. Добра зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано чотири вимоги)	80-84
	Добре володіння проблематикою галузі. Добра зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано п'ять вимог)	74-79
	Задовільне володіння проблематикою галузі. Задовільна зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано сім вимог)	70-73
	Часткове володіння проблематикою галузі. Задовільна зрозумілість відповіді (доповіді) та комунікаційна стратегія з хибами (сумарно не реалізовано дев'ять вимог)	65-69
	Фрагментарне володіння проблематикою галузі. Задовільна зрозумілість відповіді (доповіді) та комунікаційна стратегія з хибами (сумарно не реалізовано 10 вимог)	60-64
	Рівень комунікації незадовільний	<60
Відповідальність і автономія		
♦ управління складною технічною або професійною діяльністю чи проектами; ♦ спроможність нести відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних робочих та/або навчальних контекстах; ♦ формування суджень, що	Відмінне володіння компетенціями менеджменту особистості, орієнтованих на: 1) управління комплексними проектами, що передбачає: - дослідницький характер навчальної діяльності, позначена вмінням самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особисту позицію; - здатність до роботи в команді; - контроль власних дій; 2) відповідальність за прийняття рішень в непередбачуваних умовах, що включає: - обґрунтування власних рішень положеннями нормативної бази галузевого та державного рівнів; - самостійність під час виконання поставлених завдань;	95-100

Опис кваліфікаційного рівня	Вимоги до знань, умінь/навичок, комунікації, відповідальності і автономії	Показник оцінки
враховують соціальні, наукові та етичні аспекти; ♦ організація та керівництво професійним розвитком осіб та груп; ♦ здатність продовжувати навчання із значним ступенем автономії	- ініціативу в обговоренні проблем; - відповідальність за взаємовідносини; 3) відповідальність за професійний розвиток окремих осіб та/або груп осіб, що передбачає: - використання професійно-орієнтовних навичок; - використання доказів із самостійною і правильною аргументацією; - володіння всіма видами навчальної діяльності; 4) здатність до подальшого навчання з високим рівнем автономності, що передбачає: - ступінь володіння фундаментальними знаннями; - самостійність оцінних суджень; - високий рівень сформованості загальнонавчальних умінь і навичок; - самостійний пошук та аналіз джерел інформації	
	Упевнене володіння компетенціями менеджменту особистості (не реалізовано дві вимоги)	90-94
	Добре володіння компетенціями менеджменту особистості (не реалізовано три вимоги)	85-89
	Добре володіння компетенціями менеджменту особистості (не реалізовано чотири вимоги)	80-84
	Добре володіння компетенціями менеджменту особистості (не реалізовано шість вимог)	74-79
	Задовільне володіння компетенціями менеджменту особистості (не реалізовано сім вимог)	70-73
	Задовільне володіння компетенціями менеджменту особистості (не реалізовано вісім вимог)	65-69
	Рівень відповідальності і автономії фрагментарний	60-64
	Рівень відповідальності і автономії незадовільний	<60

7 ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Використовується комп'ютерне та мультимедійне обладнання. Дистанційна платформа Moodle, MS Office Teams.

8 РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Базова література

1. Антропологічний код української культури і цивілізації (у двох кн.). О. О. Рафальський (керівн. авт. кол.), Я. С. Калакура, В. П. Коцур, М. Ф. Юрій. К. : ІПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020. Кн. 1. 432 с.; Кн. 2. 536 с.
2. Голубець М. Велика історія України. К. : Центр навчальної літератури 2022, 352 с.
3. Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX –XX ст. Київ : Yakaboo Publishing, 2019. 656 с.
4. Зміна цивілізаційної парадигми розвитку України: теоретико-методологічний аналіз. Київ : ІПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2019. 552 с. URL : <https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2020/09/Myckhalchenko.pdf>

5. Етнополітичні чинники консолідації сучасного українського суспільства / ред. кол. О. Рафальський (голова), В. Войналович, М. Рябчук. Київ : ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України. 2020. 336 с.
6. Кризи політичного розвитку в Україні: причини, зміст і способи нівелювання : монографія / авт. кол.: Г. І. Зеленько (керівн., наук. ред.), Р. В. Балабан, С. Г. Брехаря, Л. Л. Кияниця, О. Ю. Кондратенко, Н. В. Кононенко, Т. М. Ляшенко. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2022. 352 с.
7. Кульчицький С. В. Новітня історія України (1953-2023). К.: Арій, 2024. 576 с.: табл. <http://resource.history.org.ua/item/0018319>
8. Національна стійкість України: стратегія відповіді на виклики та випередження гібридних загроз: національна доповідь / ред. кол. С. І. Пирожков, О. М. Майборода, Н. В. Хамітов, Є. І. Головаха, С. С. Дембіцький, В. А. Смолій, О. В. Скрипнюк, С. В. Стоєцький. К. : НАН України, 2022. 552 с.
9. Національні меншини України в політичних процесах XX – XXI століть: стан і проблеми дослідження / авт. кол.: Котигоренко В.О. (керівник), Калакура О.Я., Ковач Л.Л., Коцур В.В. та ін. К. : ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2020. 624 с. URL : https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2021/07/national_minorities_Ukraine.pdf
10. Огнев'юк В. О., Відейко М. Ю. Історичний досвід української цивілізації. *Світосгляд*. 2022. № 4 (96). С. 1–19.
11. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. Харків : КСД, 2018. 512 с.
12. Цивілізаційна ідентичність українства: історія і сучасність / авт. кол.: О. Рафальський, Я. Калакура, О. Калакура, М. Юрій. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2022. 512 с.

Допоміжна література

1. Верменич Я. «Війни ідентичностей»: українсько-російське цивілізаційне протистояння у когнітивно-дискурсивному вимірі. Нарис / Відп. ред. В. А. Смолій. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2023. 87 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0017739>
3. Залізник Л. Етапи формування українського народу як локальний прояв універсальних етногенетичних процесів Європи //Українознавство. – 2023. – №. 3 (88). – С. 222-235.
2. Даймонд Д. Колапс. Чому одні суспільства занепадають, а інші успішно розвиваються. К. : КМ-Букс, 2021. 688 с.
3. Даймонд Д. Переворот. Зламні моменти в країнах, що переживають кризу. К. : КМ-Букс, 2020. 464 с.
4. Даймонд Дж. Зброя, мікроби і сталь : Витоки нерівностей між народами / Джаред Даймонд ; пер. з англ. Т. Цимбала. К. : КМ-Букс, 2018. 512 с.
5. Кочергін І. О. Україна між Сходом і Заходом: Навч. посібн. Дніпро, 2015. 112 с.
6. Ким ми є? Національні спільноти та корінні народи України. К. : Ukraïner, 2022. 672 с.
7. Рябчук М. Долання амбівалентності. Дихотомія української національної ідентичності. Історичні причини та політичні наслідки. К. : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2019. 252 с.
8. Соболь Є.Ю., Габелко В.О. Суспільний розвиток: співвідношення формаційного та цивілізаційного підходів. Наукові записки. Серія: Право, 2022, 12. С. 4-9.
9. Соборність України: історія та сучасність : зб. наук. праць. Матер. Всеукр. наук. конф., м. Київ, 19 січ. 2023 р. / за ред. Ю. Ж. Шайгородського; упоряд.: З. В. Захожай, В. Д. Яремчук. Київ–Ніжин : Видавець Лисенко М. М., 2023. 208 с.
10. Фергюсон Н. Цивілізація. Як Захід став успішним. Київ : Наш формат, 2017. 488 с.

Інтернет-ресурси і медіа:

1. Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи Національної академії наук України. Публікації: <https://idss.org.ua/public>.
2. Інститут історії України Національної Академії наук України. Електронна бібліотека: <http://resource.history.org.ua>.
3. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса Національної Академії наук України: <https://ipien.gov.ua>.
4. Історичний вебінар / Historical Webinar : <https://www.youtube.com/@historicalwebinar1452/videos>
5. Локальна історія: <https://www.youtube.com/@localhistoryUA/videos>
6. Національний інститут стратегічних досліджень: <https://niss.gov.ua>.
7. Національний музей Революції Гідності: <https://www.youtube.com/@user-yz8mh1dd8l/videos>
8. Олександр Алфьоров: <https://www.youtube.com/@user-kr3fe4hb3i/videos>
9. Український інститут національної пам'яті: <https://uinp.gov.ua/>; <http://old.uinp.gov.ua>
10. Український медіацентр: <https://www.youtube.com/@UkraineCrisisMediaCenterOnline>
11. Google Академія: <https://scholar.google.com.ua>.
12. Likбез. Історичний фронт: <https://www.youtube.com/@lik.6018>
13. Ukrainian Institute of National Remembrance: <https://www.youtube.com/@UINPOfficial>

Ресурси для неформальної освіти:

1. Відкритий університет майдану: <https://vumonline.ua/courses/>
2. Платформа «Зрозуміло!»: <https://zrozumilo.in.ua/search-courses/>
3. Прометеус: <https://prometheus.org.ua/courses-catalog/free-courses>

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Цивілізаційні процеси в українському суспільстві»

для бакалаврів освітньо-професійної програми

«Технології захисту навколишнього середовища»

за спеціальністю 183 Технології захисту навколишнього середовища

Розробниця:

Марія Володимирівна Шевченко

В редакційній обробці авторки

Підготовлено до виходу в світ

у Національному технічному університеті

«Дніпровська політехніка».

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 1842

49005, м. Дніпро, просп. Д. Яворницького, 19